

Larry A. Hickman

Southern Illinois University Carbondale, Department of Philosophy, 980 Faner Drive, US-62901 Carbondale (IL)
lhickman@siu.edu

Deweyjevo poimanje demokracije kao oblika kulture¹

Dewey je, po svemu sudeći, jedan od najistaknutijih filozofa, pedagoga i javnih intelektualaca 20. stoljeća. Također je bio i građanin svijeta. Njegove knjige su prevedene na mnoštvo jezika. Njegova putovanja odvela su ga u SSSR, Meksiko, Tursku, Južnoafričku Republiku i, možda najznačajnije, u Kinu. Tamo je stigao 30. travnja 1919., tek nekoliko dana prije studentskih pobuna 4. svibnja, a napustio je Kinu 2. kolovoza 1921. Predavao je u 13 od 22 kineske provincije.

Jedna od najvažnijih lekcija koje je Dewey naučio tijekom svog posjeta Kini je ta da se demokracija treba poimati prije kao oblik kulture nego kao oblik vlasti. Ovaj uvid ima značajne implikacije za naš ubrzano globalizirajući svijet. Dewey je smatrao da je harmonija važan aspekt demokratskog života, te da je harmonija među narodima slična harmoniji među pojedincima – jer svaka osoba unutar zajednice posjeduje različite talente i interese, i kada se omogućiti razvoj tih talenata i interesa, oni su kadri doprinijeti cjelini.

Izražavajući svoju nadu za Ameriku, odbacio je ideju da bi trebala postati homogenizirajući *melting pot* u kojem bi svi bili manje-više isti. Skloniji je bio alternativnoj metafori kao idealu: demokratski život treba biti simfonija u kojoj svaki član orkestra ima mogućnost doprinijeti u skladu s njezinim ili njegovim talentima i sposobnostima. Posve je jasno da je Dewey također nastojao ovaj model pojedinaca koji žive u harmoniji primijeniti na postizanje harmonije između naroda.

John Dewey je započeo peto poglavlje svojeg remek-djela *Iskustvo i priroda* (*Experience and Nature*) sljedećim riječima: »Od svih stvari, komunikacija je najdivnija.« No kako poboljšati putove komunikacije? Budućnost komunikacije kako među pojedincima tako i među narodima će, prema Deweyu, biti vezana za široku humanističku pedagogiju.

To je pedagogija koja je nedogmatična i nesektaška. Ona uči o religiji, no ne uči da je jedna religija iznad drugih. Ona promatra religijske i etičke dogme ne kao konačne odgovore, nego nešto što iziskuje propitivanje. Temeljena je na kozmičkom naturalizmu, što će reći da je u skladu s onim na što imamo pravo vjerovati kao rezultatima znanstvenih istraživanja. Također se temelji i na Darwinovom razmatranju ljudske evolucije, proširene na ideju da je ljudska moralnost sama produkt evolucije te su, sukladno tomu, neki oblici moralnosti – neke etičke norme – razvijenije od drugih.

¹ Poruka simpoziju Hrvatskog filozofskog društva održanom 26.–27. studenog 2009. Kao ravnatelj Centre for Dewey Studies Sveučilišta South Illinois u Carbondaleu, čast mi je i zadovoljstvo pozdraviti vas povodom

obilježavanja 150. obljetnice Deweyjeva rođenja. Tema koju ste izabrali za vaš simpozij, »Demokracija na prekretnici – sloboda, jednakost, pravednost«, tema je za koju smatram da bi je Dewey iznimno cijenio.

Isto tako je temeljena na ideji da su neke religijske prakse prikladnije od drugih. Termin 'prikladan' u ovom slučaju se treba shvatiti kao 'prikladan za' jednu globalizirajuću okolinu u kojoj moramo pronaći nova oruđa za svladavanje trenja koje je rezultat sve bliskijih susreta s onima za koje su nas učili da ih promatramo kao »druge«. Deweyjeva humanistička pedagogija pokušava stvoriti kreativnu ravnotežu između prenošenja primljenih kulturnih vrijednosti s jedne strane i kritičkog ispitivanja tih istih vrijednosti s namjerom njihove reforme s druge. Njegova pedagogija ne pokušava oblikovati učenike prema prethodno određenim ideološkim kalupima, nego nastoji pokrenuti cijeli raspon interesa, talenata i sposobnosti svakog učenika na način koji će im omogućiti da što bolje mogu doprinijeti zajednici.

Povodom svog 80. rođendana Dewey je pisao da je:

»... demokracija vjera u moć ljudskog iskustva da stvara ciljeve i metode kojima će daljnje iskustvo rasti u uređenom obilju. Svaki drugi oblik moralne i društvene vjere temelji se na ideji da se iskustvo u nekom trenutku mora staviti pod neki oblik izvanjske kontrole; za neke, 'autoritet' navodno postoji izvan procesa iskustva. Demokracija je vjerovanje da je proces iskustva važniji od bilo kojeg pojedinačno postignutog rezultata, tako da su ti pojedinačni rezultati od vrhovnog značaja samo kada se koriste za obogaćenje i uređenje kontinuiranog procesa. Budući da proces iskustva ima mogućnost biti edukativan, vjera u demokraciju je jednaka vjeri u iskustvo i odgoj.«

Ne mogu domisliti bolji izraz demokracije kao ideala, i kao djela u nastanku. Primite moje najljepše želje za uspjeh vašeg simpozija.

S engleskoga preveo
Krešimir Babel